

COVID-19 virusets inverkan på konsumentprisindexets datainsamling, behandlingen av material och indexberäkningen

Coronavirus, COVID-19, har redan under en månad begränsat, och kommer ännu en tid att begränsa, verksamheten i vårt samhälle på ett sätt som vi aldrig tidigare upplevt.

Flera länder har varit tvungna att starta omfattande begränsande åtgärder för att förhindra spridningen av viruset. Åtgärderna täcker hela samhället: medborgare, företag, offentlig förvaltning och anstaltsbefolkningen. Genom åtgärderna försöker man begränsa det sociala umgänget mellan människor. Företag som marknadsför konsumentprodukter och -tjänster har reagerat på begränsningarna och därigenom på möjliga minskade efterfrågan antingen genom att förkorta öppettiderna eller helt stänga sin verksamhet för en viss tid.

Effekterna av dessa begränsande åtgärder kommer i sinom tid att synas i statistiken och i deras tidsserier, men innan dess är vi tvungna att uppskatta hur begränsningarna påverkar datainsamlingen av det statistiska materialet och framställningen av en tillförlitlig bild för vårt samhälle. Nedan går vi igenom hur det ändrade läget beaktas i konsumentprisindexets datainsamling och behandlingen av materialet för att inflationen som statistiken mäter också fortsättningsvis ska skapa en så riktig bild som möjligt av förändringen av konsumentpriserna.

Datainsamling

En av de viktigaste faktorerna som påverkar kvaliteten är att insamlingen av priser lyckas från en månad till en annan på samma sätt. Traditionellt har datainsamlingen genomförts som en datainsamling från fältet runt om i Finland samt centraliserat vid Statistikcentralen. Intervjuarna samlar in en del av materialet i butiker, en del kommer som s.k. massmaterial direkt från företagets datasystem för databehandling och en del av priserna samlas in från internet eller andra källor.

I och med begränsningarna av rörelsefriheten är det inte längre möjligt att genomföra en traditionell insamling av prisuppgifter som en insamling från fältet utan den måste ersättas med alternativa metoder. Alternativa insamlingsmetoder används för att inte för många priser ska saknas i prisinsamlingsmaterialet.

De metoder som används för att ersätta saknade uppgifter är följande i den ordning som de genomförs:

1. priserna på motsvarande varor eller tjänster uttas från företagets webbsidor eller som datainsamling per telefon
2. priser som saknas i företagets massmaterial ersätts med priser som motsvarar insamlingsprodukterna
3. priser som saknas ersätts med en annan rörelses motsvarande uppgifter
4. det saknade priset imputeras med prisförändringen för andra varor eller tjänster i samma grupp
5. prisuppgiften från föregående insamling tas med som pris för den nuvarande månaden (s.k. carry-forward)

I första hand tar man ut priset från företagets webbsidor för att inga uppgifter ska saknas. Om företaget inte har webbsidor eller konsumentpriser inte finns att tillgå där, bedömer man om det går att använda alternativa tillgängliga materialkällor i statistiken.

Om de tre alternativa insamlingsätten ovanpå inte kan användas, uppskattar man om det är fråga en uppgift som tillfälligt saknas eller en vara eller tjänst som utgått permanent ur sortimentet. På samma sätt uppskattar man om det är fråga om en stabil vara eller tjänst vars priser varierar sällan eller en volatil, vars priser varierar flera gånger under månaden (t.ex. livsmedel och bränsle). När det gäller stabila varor och tjänster, där man kan anta att priserna är desamma vid återgången till ett normalläge, kan man använda det pris som mäts senast (alternativ 5). För prisvolatila varor och tjänster väljs alternativ 4, om man inte kan samla in uppgifter på något av de övriga alternativa sätten. Mera om imputering i följande stycke "Behandling av saknade uppgifter".

Behandling av saknade uppgifter

Saknade prisuppgifter måste imputeras särskilt i sådana fall att det finns begränsad tillgång till varan eller tjänsten eller har inget utbud alls, såsom det nu hänt under den här tiden av begränsande åtgärder i anslutning till coronapandemin. Regeringens beslut att stänga skolor, restauranger eller begränsa flyg- och fartygstrafiken till och från Finland är exempel på orsaker på grund av vilka utbudet av varor och tjänster minskar och vi inte längre kan samla in prisuppgifter i den omfattning vi traditionellt gjort. Andra för närvarande utmanande produkter eller tjänster är paketresor, kulturtjänster, sportevenemang och tjänster inom skönhetsvård såsom herr- och damfriseringar.

Den metod som bäst lämpar sig för imputering av prisen på varor och tjänster som tillfälligt saknas är "närmaste granne-metoden" där man vid uppskattningen av prisförändringen utnyttjar prisutvecklingen för en liknande vara eller tjänst som finns att tillgå (s.k. substitution-vara). På vilken nivå man söker den närmaste likställda gruppen beror på varan eller tjänsten och var priserna saknas regionalt. Alternativa sätt är motsvarande grupper inom andra områden eller gruppen intill inom samma område.

Exempel:

Restaurangverksamheten har klart minskat under mars och i början av april avbröts den helt förutom utsäljning. Om priserna på restaurangmat eller -drycker inte kan insamlas överhuvudtaget, måste man uppskatta prisutvecklingen antingen med hjälp av prisförändringen hos närmaste granne, t.ex. arbetsplatsbepisningen, eller genom att räkna prisförändringen på basis av närmaste likställda grupp, hämtmat+snabbmat+hamburgare+kafétjänster, och att använda denna korrigeringskoefficient vid uppskattningen av restaurangpriserna.

Om det går så att man inte alls kan samla in en viss vara eller tjänst på femsiffernivå, ger EU anvisningar att vid imputeringen använda prisutvecklingen för närmaste högre nivå för gruppen av vara eller tjänst.

Behandlingen av säsongprodukter

Säsongprodukter är varor och tjänster som är tillgängliga under en viss årstid. I Finland är säsongprodukter bl.a. säsongbetonade kläder såsom fritidsjackor för herrar och damer, vinterrockar och -skor samt vinterdräkter för barn. Likaså säsongprodukter är bruksartiklar i anslutning till årstid t.ex. trädgårdsmöbler,

sommar- och vinterdäck för bilar, vinter- och sommarsportartiklar samt idrottsevenemang med åskådare, t.ex. fotbolls- och ishockeymatcher.

När det gäller säsonsprodukter försöker man beakta den säsongsbetonade naturen hos varan eller tjänsten när man uppskattar prisutvecklingen. I praktiken innebär det att när man imputerar saknade prisuppgifter söker man jämförelseuppgifter för imputeringen från årsförändringen av samma vara eller tjänst vid samma period året innan eller alternativt används carry-forward-metoden justerat för säsong.

Exempel:

Ishockeymatcherna upphörde helt i mitten av mars. I insamlingen av prisuppgifter fick man inte in tillräckligt med prisuppgifter, och det enda alternativet blir då att ta årsförändringen för föregående år och använda den som korrigeringskoefficient när man uppskattar det nuvarande priset för att se en ishockeymatch.

Viktstruktur och förnödenheter i indexberäkningen

Viktstruktur

Varornas och tjänsternas vikter bestäms enligt föregående års individuella konsumtion och inga ändringar görs i dem under året. Enligt EU:s anvisningar ändras inte vikterna under pågående år, även om det sker en klar nedgång i konsumtionen av vissa varor och tjänster, t.ex. flygresor, restauranger, kaféer.

Varor och tjänster i konsumentprisindexet

Konsumentprisindexets indelning baserar sig på den internationella eCOICOP-produktklassificeringen (eCoicop, Europas ändamålsklassificering för individuell konsumtion) där varorna och tjänsterna har indelats i 12 huvudgrupper. Huvudgrupperna indelas hierarkiskt i noggrannare undergrupper på så sätt att den mest detaljerade nivån särskiljer varor eller tjänster med hjälp av en sju-siffrig varukorg.

På grund av de begränsande åtgärderna i anslutning till coronaviruset finns vissa varor eller tjänster inte på marknaden eller deras tillgänglighet är begränsad. Trots det försöker man hålla strukturen i indexberäkningen och vid publiceringen av statistikuppgifter oförändrad; ingen grupp av varor eller tjänster lämnas bort vid rapporteringen.

Imputeringsgrad i konsumentprisindexet

Insamlingen av prisuppgifter kunde i mars genomföras någotsånär enligt traditionell modell. När det gäller några grupper av varor och tjänster steg imputeringsgraden, som beskriver saknade priser, något jämfört med en genomsnittlig månad.

I april är vi tvungna att imputera fler saknade uppgifter, eftersom det är oundvikligt att insamlingen av prisuppgifter inte kan genomföras i traditionell omfattning. Vi informerar om dessa förändringar i samband med offentliggörandet för april.